

KASZA GEORGINA, CSEKEI LÁSZLÓ

Kitekintés. Két felvételi rendszer Európában

” A felsőoktatás iránti érdeklődés növekedését tükrözik a brit felvételi adatai, amelyek az elmúlt évek változásainak, például a képzési programok sokszínűvé válásának, újabb hallgatói rétegek bevonásának köszönhetően a jelentkezők és a felvettek számának, a továbbtanuló fogyatékos, valamint a hátrányos helyzetű diákok arányának emelkedéséről tanúskodnak. A következő összeállításban az Egyesült Királyság felsőoktatási felvételi rendszere és egy tanulmányút tapasztalatainak köszönhetően Írország példája kerül bemutatásra. További nemzetközi példák olvashatók a www.felvi.hu oldalon. ”

Felvételi eljárás az Egyesült Királyságban

Évente közel félmillió jelentkező, 327 felsőoktatási intézmény, nagyjából másfél millió egyedi honlaplátogató egy hónapban – csupán néhány adat a brit felvételi eljárashoz kapcsolódóan.¹ Nem meglepő tehát, ha azt mondjuk, hogy fontos és tanulmányozandó felvételi rendszerről van szó. Az elmúlt évek változásai nem csupán eljárásbeli módosításokat jelentettek, hanem a felvételi szerepének újragondolását is.

A felvételi oktatáspolitikai környezete: kapcsolódó stratégiai célok

A kilencvenes évek elején elindult átalakulási folyamat az elmúlt évek változásainak köszönhetően újabb lendületet kapott.² A megújulás meghatározó központi szabályozója, a 2003 januárjában megjelenő *A felsőoktatás jövője (The Future of Higher Education)* c. stratégiai dokumentum egyik fontos prioritásként szerepelt a felsőoktatáshoz való méltányos hozzáférés is. Ez főként a felsőoktatási részvétel kiszélesítésére, az egyenlő esélyek biztosítására, ösztöndíjak bevezetésére, a felsőoktatásba vezető „utak” számának bővítésére, valamint a felvételi eljárás átláthatóvá és professzionálissá tételére fókuszált.³

Ezen célkitűzések például olyan problémák megoldására vonatkoztak, mint a diplomások nemzetközi viszonylatban alacsonynak tartott száma és a 18–30 éves korosztály oktatásban való

(1) Az adatok a felvételit koordináló Universities and College Admissions System (továbbiakban UCAS) tevékenységeihez kapcsolódnak. www.ucas.com

(2) A kilencvenes években meginduló folyamatokról lásd Imre 1995, Hrubos 1998.

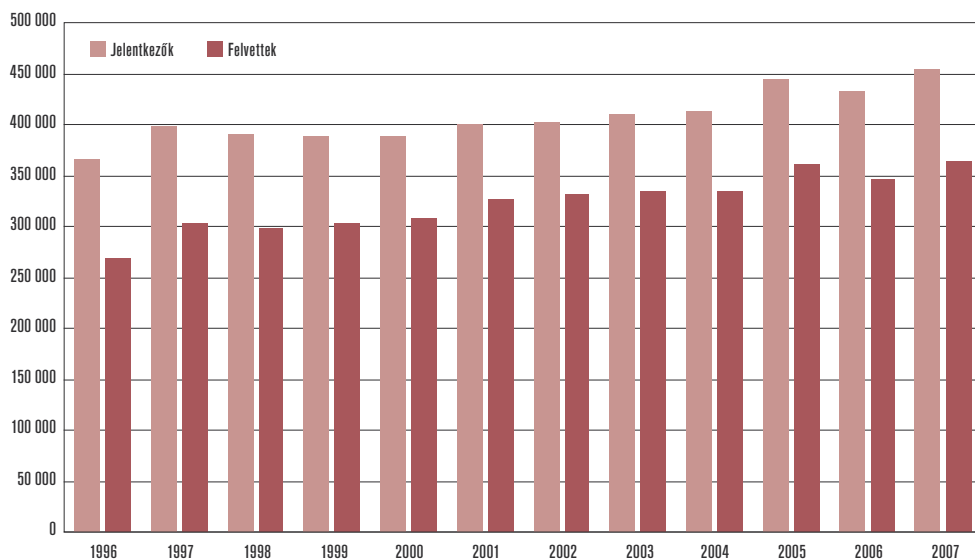
(3) *The Future of Higher Education*. 17. o.

alacsony részvételi aránya, valamint az az 1960-as évektől kimutathatóan fennálló helyzet, hogy a magasabb társadalmi csoportokba tartozóknak sokkal nagyobb esélyük van a felsőoktatásba való bejutásra, mint az alacsonyabb társadalmi csoportok fiataljainak.

E Fehér Könyv hatására született meg 2003 áprilisában *A felsőoktatásban való részvétel kiszélesítése (Widening Participation in Higher Education)* című terv, amely a fenti célok megvalósításához járult hozzá. Ebben rögzítik azon eszközöket, amelyek segítségével erősíthető a fiatalok felsőoktatási jelentkezési szándéka, valamint az A-szintű vizsgát teljesített diákok felsőoktatásba való hatékonyabb bevonása. Ezek mellett a terv azonosítja a felsőoktatási intézmény szerepét és mozgásterét a felvétellel kapcsolatban, valamint kiemelten kezeli a felvételihez köthető jó gyakorlatok disszeminációját. A fentieken kívül részletesen taglalja a bejutási esélyek javítását szolgáló központ (Office for Fair Access) létrehozását is.⁴ A következő meghatározó lépés a 2006-ban ugyanezen címmel megjelenő jelentés, amely már a korábban meghatározott célok megvalósítását elemezte és értékelte, valamint további célokat határozott meg a felsőoktatási részvétel kiszélesítésével kapcsolatban. Ilyen volt például az ún. *Aimhigher program* működésének javítása és kiterjesztése, a felsőoktatási és a középfokú intézmények közötti partnerség erősítése, valamint a megfelelő információszolgáltatás megteremtése a hátrányos és fogyatékos fiatalok részére. Ezen kívül kedvező ösztöndíj-lehetőségekkel, finanszírozási megoldásokkal, valamint a képzési kínálat szélesítésével is igyekeztek ösztönözni a továbbtanulást. Többek között ezen változtatásoknak köszönhetően növekedett a jelentkezők száma az elmúlt években. (1. ábra)

1. ábra. Az alapképzési kurzusokra jelentkezők és felvettek száma az elmúlt években

(Forrás: <http://search1.ucas.co.uk/fandfoo/index.html>)

(4) <http://www.offa.org.uk/about/>

A felvételihez kapcsolódó programok

A *felsőoktatás jövője* stratégia céljainak megvalósításához az intézményi innovációk támogatása is hozzájárult. Az egyik legfontosabb program *A felvételi professzionalizálásának támogatása* címmel 2006-ban indult, és a felsőoktatási felvételiben érintett szereplők bevonásával az eljárás hatékonyabbá tételén, a felsőoktatási intézmények felvételi folyamatainak színvonal-emelésén dolgozott. Céljai között szerepelt főként a jó gyakorlatok gyűjtése és terjesztése, olyan területeket érintve, mint a marketingeszközök szerepe a jelentkezési folyamatban vagy a jelentkezőknek szóló hatékony és folyamatos visszajelzés a felvételi egyes szakaszairól.⁵ E program célja volt a felvételihez kapcsolódó szakértői és tanácsadói forrásközpont létrehozása, amely a 2004-ben megjelent ún. Schwartz-jelentés (*Fair Admissions to Higher Education: Recommendations for Good Practice*) egyik ajánlásaként szerepelt. E jelentés közzététele óta egyre erősebb a törekvés a felvételi folyamatának átláthatóvá tételére, a felvételi döntések alapjául szolgáló információk bővítésére, a jelentkezőknek nyújtott információszolgáltatás, valamint a felvételi folyamatáról való visszajelzés minőségének javítására.

Ugyanakkor nemcsak az intézmények, hanem a különböző célcsoportok, főként a felsőoktatásban alulreprezentált társadalmi csoportok támogatására is számos programot indítottak. A korábban említett ún. *Aimhigher program* kiterjesztésével és megfelelő szintű támogatásával a fiatalok, főként a hátrányos helyzetű diákok felsőoktatási továbbtanulási motivációit és kedvét igyekeztek erősíteni, szándékaikat támogatni. Ezt a programot az angliai Felsőoktatási Finanszírozási Tanács⁶ működteti, és 2008–2011 között tervezik a tevékenységek körének további szélesítését. Fő feladatai, mint a nyári iskolák szervezése, a mentorálás, az intézménylátogatások vagy az információszolgáltatás különböző formái (pl. roadshow-k) főként az „egyetemi élet” vonzóvá tételét szolgálják. Egy másik ilyen kezdeményezés az 1970-es években a tanárképzés területén alkalmazott program, az ún. *A felsőoktatáshoz való hozzáférés (Access to Higher Education) program*, amely keretében olyan kurzusokat, képzéseket indítottak, amelyek támogatták a hátrányos társadalmi háttérrel, a sikeres tanulást akadályozó gyengébb készségekkel rendelkező diákok felsőoktatásban való továbbtanulását. E program megvalósítása olyan eredményes volt, hogy 1987-ben a felsőoktatási Fehér Könyvbe (*Higher Education: Meeting the Challenge* c. stratégiai dokumentum) is bekerült, és 1989 óta rendszerszinten működik.⁷ Az *Action on access* elnevezésű program a felsőoktatásban való továbbtanulás előmozdítása mellett a társadalmi kohéziót erősítő célkitűzéseken is dolgozik. Ez a főként tanácsadókból álló koordinációs csapat, amelyet az HFCE és az észak-ír foglalkoztatásért és oktatásért felelős minisztérium támogat, elsődleges feladatának azon felsőoktatási intézmények információszolgáltatását, tanácsadását, támogatását tekinti, amelyek elkötelezettek a részvétel kiszélesítése, valamint a fogyatékos diákok továbbtanulásának támogatása mellett.⁸

(5) <http://www.spa.ac.uk/>

(6) Az 1992-es felsőoktatási törvény az egységes támogatási rendszer feltételeit megteremtve létrehozta a Felsőoktatási Finanszírozási Tanácsot (Higher Education Funding Council), amely 1993 elejétől valamennyi felsőoktatási intézmény finanszírozását bonyolítja. Emellett 1997-ig a finanszírozott intézmények minőségértékelését is végezte. www.hefce.ac.uk

(7) http://www.ucas.com/students/beforeyouapply/access_programmes/applicantfaqs/accessprogs/history/

(8) <http://www.actiononaccess.org/>

Méltányosság a felvételinél

A méltányos hozzáférés, a hátrányos és a fogyatékos fiatalok felsőoktatásba való bekerülése fontos stratégiai célként szerepelt a 2003-as Fehér Könyvben. Az egyik legjelentősebb szabályozó, a 2005-ös *fogyatékos személyekkel szembeni diszkriminációt tiltó törvény* értelmében a felsőoktatási intézményeknek biztosítani kell a megfelelő lehetőségeket és esélyeket a felvételi eljárás során és más hallgatói szolgáltatások esetében is.⁹ Minden felsőoktatási intézménynek esélyegyenlőségi tervvel kell rendelkeznie, amelyben összefoglalja, hogy milyen módon szeretné javítani a fogyatékos hallgatók esélyeit a saját intézményében. A felvételi eljárás során valamennyi felsőoktatási intézményben egy intézményi koordinátor foglalkozik a jelentkezőkkel, akinek az elsődleges feladata a megfelelő információszolgáltatás a továbbtanulási lehetőségekről, az intézményi feltételekről, illetve a jelentkező támogatása a felvételi folyamat során. A UCAS (Universities and Colleges Admissions Service) honlapja nem tekinthető akadálymentesnek, a jelentkezőket egy aloldalról a Nemzeti Iroda a Fogyatékos Hallgatókért (National Bureau for Students with Disabilities) honlapjára irányítják; ez a honlap megfelelő információkat nyújt a jelentkezőknek a továbbtanulásról, valamint a különböző támogatási lehetőségekről.¹⁰ Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a UCAS honlapjának átalakításánál nagyon fontos szempontként szerepelt a könnyen kezelhetőség, hiszen a hátránnyal induló jelentkezők esetében ez kifejezetten lényeges szempont. Fontos megjegyezni, hogy ezen fejlesztéseknek is köszönhetően az online jelentkezések aránya 2004 (46,1 százalék) és 2007 között (99,8 százalék) több mint duplájára emelkedett. (1. táblázat)

Nemcsak a fogyatékos jelentkezők, hanem a felsőoktatásban alulreprezentált, hátrányos helyzetű társadalmi csoportok bejutását is számos eszközzel segítik. A 2004. évi felsőoktatási törvény

1. táblázat. A sajátos tanulási környezetet igénylő jelentkezők és felvettek aránya az elmúlt években (%)
(Forrás: www.ucas.com)

Fogyatékoskosságot típusa	Jelentkezők					Felvettek				
	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007
Nincs fogyatékoskosságot	95,0	94,9	94,5	94,4	94,3	95,1	95,0	94,5	94,6	94,4
Tanulási nehézségek	2,7	2,8	3,0	2,9	3,0	2,7	2,8	3,0	2,9	3,0
Vak/gyengénlátó	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,1
Siket/nagyothalló	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3
Mozgásában akadályozott	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2
Autisztikus	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Mentális problémák	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Nem látható (pl. diabétesz, epilepszia, asztma)	0,7	0,7	0,7	0,6	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6
Kettő vagy több fogyatékoskossággal rendelkezik	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Más fogyatékoskosságot/sajátos igény	0,7	0,8	0,9	0,9	0,9	0,7	0,7	0,9	0,8	0,9
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

(g) A fogyatékos diákok oktatásának feltételeit, jogi kereteit a fent említett ún. Disability Discrimination Act (DDA) 2005 mellett a 2001-es Special Educational Needs and Disability Act (SENDA) és az Equality and Human Rights Commission szabályozza.

(10) A „Disabled Students' Allowance” olyan támogatási lehetőség, amely vissza nem térítendő, és mértéke nem függ adott esetben sem a saját jövedelem nagyságától, sem a családi jövedelemtől. A hallgatók az összeget olyan eszközökre, illetve olyan szolgáltatásokra fordíthatják, amelyek elengedhetetlenek a tanulmányaik során (Braille-írászhöz szükséges eszközök, különböző szoftverek, utazási költségek stb.). <http://ucas.com/students/disabledstudents/>

nyomán hozták létre a már korábban említett Felsőoktatási Esélyegyenlőségi Hivatalt (Office for Fair Office). Az Angliai Felsőoktatási Finanszírozási Tanács (Higher Education Funding Council for England) fennhatósága alatt működő hivatal legfontosabb feladata az egyes felsőoktatási intézmények felvételi eljárásainak professzionálisabbá tétele, az alulreprezentált társadalmi csoportok továbbtanulásának támogatása, a továbbtanulással járó nehézségek mérséklése, valamint megfelelő információszolgáltatás a hallgatók számára elérhető juttatási, ösztöndíj-, illetve egyéb támogatási lehetőségekről. Továbbá ez a hivatal végzi a felsőoktatási részvétel kiszélesítése, valamint a felvételi folyamat professzionalizálódása iránt elkötelezett intézmények által elfogadott ún. *access agreement* megvalósítását, amelyhez eddig már kb. 150 felsőoktatási intézmény csatlakozott.

A felvételi szervezeti környezete

Ezek a változások természetesen a főként teljes idejű alapképzési, illetve alternáló kurzusokra történő felvételi eljárások koordinációjáért felelős szervezetet, a felsőoktatási intézmények felvételi szolgálatát, a Universities and Colleges Admissions Service-t (UCAS) érintették. E szervezet az 1992-ben kiadott felsőoktatási törvény eredményeként jött létre a korábban elkülönülten működő egyetemek (az ún. Universities Admissions System), illetve a politechnikumok és college-ok felvételi rendszerének (Polytechnics and Colleges Admissions System) összevonásával. E független szervezethez az intézmények önként csatlakozhatnak, működését főként a felsőoktatási intézmények támogatásai, illetve a felvételi eljárásból származó bevételek biztosítják – ahogy erről az intézet honlapján évenként megjelenő beszámoló is tanúskodik.

A részidejű és a posztgraduális képzésekre történő jelentkezések feldolgozásának lebonyolítása az adott felsőoktatási intézmény hatáskörébe tartozik. Ugyanakkor az elmúlt években az e képzésekre való jelentkezések esetében is megfigyelhető egyfajta központosító törekvés, hiszen 2007-ben kezdték el az ún. UKPASS működtetését, amely 16 önként csatlakozott felsőoktatási intézmény esetében online jelentkezési lehetőséget biztosít a különböző posztgraduális kurzusokra.¹¹

Bizonyos szakterületek esetében – a UCAS működtetése alatt, de – külön szolgálatok koordinálják a felsőoktatási felvételi eljárást: ilyen a CUKAS (Conservatoires UK Admissions Service), amely 7 felsőoktatási intézmény zenei képzésére, illetve a GTTR (Graduate Teacher Training Registry), amely pedig a posztgraduális tanárképzés kurzusaira való felvételi folyamat koordinációját végzi. A fentiekén kívül 2007-ig működött az NMAS (Nursing and Midwifery Admissions Service), amely az egészségügy egyes szakterületi kurzusaira történő felvételt koordinálta, ezeket a feladatokat 2008-tól a UCAS vette át.

A felvételiért felelős szervezet közvetítő szerepet tölt be a jelentkezők és a felsőoktatási intézmények között; a legfontosabb tevékenységei között szerepel a jelentkezők megfelelő *információszolgáltatása* (például a felsőoktatási intézmények kurzusai, nyílt napok, jelentkezésekkel kapcsolatos tudnivalók, felvételi tesztek időpontja stb.), a jelentkezők befogadása, a *felvételi folyamat koordinációja* a felsőoktatási intézmények együttműködésével, a pontszámítás lebonyolítása, illetve a felvételihez kapcsolódó *tanácsadói hálózat* működtetése.¹² A felvételi döntést a felsőoktatási intézmények hozzák meg.

(11) www.ukpass.ac.uk.

(12) A jelentkezőket jól szervezett és működő tanácsadói hálózat segíti, amely a jelentkezést megelőzően, illetve a felvételi döntések után is támogatják a továbbtanulni vágyó diákokat. A karrier- és pályaválasztási tanácsadást a személyre szabottság, a továbbtanulásra való ösztönzés, illetve a jelentkező döntési helyzetbe hozása jellemzi.

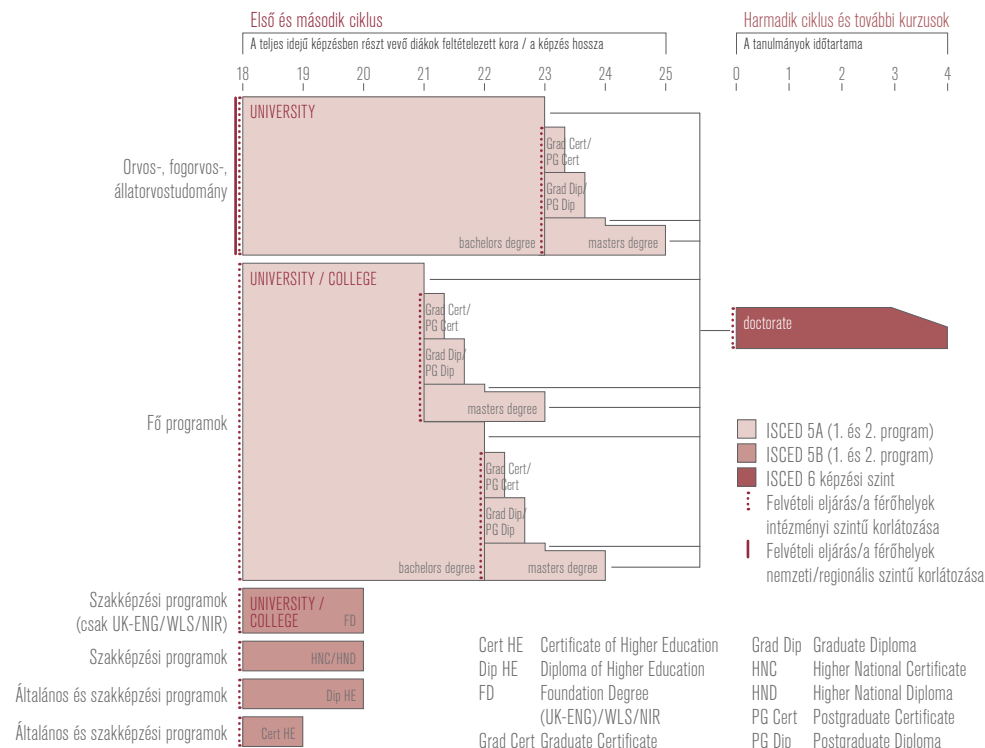
A felvételi folyamat természetesen több intézmény, szervezet összehangolt tevékenységének eredményeként valósulhat meg sikeresen. A UCAS legfontosabb partnerei természetesen a felsőoktatási intézmények; a 2005/2006-os felvételi eljárás során 327 intézmény felvételi koordinációját végezte. (2. ábra és 2. táblázat)

Fontos partnerszervezet a fogyatékos fiatalok továbbtanulásának támogatásában a Nemzeti Iroda a Fogyatékos Hallgatókért (National Bureau for Students with Disabilities) is, a felvétellel kapcsolatos adatok kezelésében pedig a Felsőoktatási Statisztikai Hivatal. Ezekon kívül a központ természetesen számos, a pályorientáció és a karrier-tanácsadás területén tevékenykedő szervezettel áll kapcsolatban.

A felvételi követelményei

A brit felsőoktatásba való bejutás nem automatikus, az elmúlt években ugyanakkor számos lépést tettek az oktatási rendszer jobb átjárhatósága érdekében. Fontos megjegyezni, hogy a feltételeket nem szabályozták központilag előírt követelményrendszerrel, ugyanakkor az egyes intézmények kurzusaira való feltételi követelmények között számos közös elem található, ezeket a felsőoktatási vezetők szándékai szerint alakították. A belépésre elsősorban a GCE (főként A és AS szintű) vagy

2. ábra. A felsőoktatás szerkezete az Egyesült Királyságban (Anglia, Wales és Észak-Írország)
(Forrás: www.eurydice.org)

evvel ekvivalens végzettség jogosít fel. Ezek valamelyikének hiányában a jelentkezőknek igazolniuk kell, hogy megfelelő képességekkel rendelkeznek az adott képzési program elvégzéséhez. Az ún. Open University kivétel: a kurzusokra nem szükséges hivatalos okmány vagy tapasztalat. A felvételi követelményként megjelölt végzettség ugyanakkor felsőoktatási kurzusonként, illetve intézményenként eltér. (3. táblázat)

A felvételi során az előzetes tanulás is elismertethető (APL). Az előzetes tudás itt jelentheti a formális keretek között szerzett ismeretek mellett az informális tanulás, önképzés, a munka és élettapasztalat, az utazások, önkéntes munka, hobbi során, valamint a családban szerzett ismereteket is. Az előzetes tanulás elismertetésére lehetőség van a felsőoktatásba való belépésnél, illetve a képzési program második vagy későbbi évfolyamaira történő jelentkezésnél. Az elismerés módja képzésenként, illetve intézményenként eltérő lehet. Ennek igazolásaként akár szóban vagy írásban is beszámolhat a jelentkező.

Felvételi vizsgát csak néhány intézmény és képzés esetében kell tenniük a hallgatóknak: kötelező felvételi vizsgát a gyógyszerészeti, az állatorvosi, a fogorvosi, az általános orvosi, valamint a jogi képzés esetében, illetve a Cambridge és Oxford Egyetem egyes képzéseire (például történelem, angol, matematika, természettudományi kurzusok) történő jelentkezéskor kell teljesíteniük a diákoknak.

A felvételinél nemcsak a „tudást”, hanem egyéb jellemzőket is figyelembe vesznek, mint a jelentkező motivációit, karrierelképzeléseit, személyiségét. Így a végzettséget igazoló bizonyítványok mellett a jelentkezéshez ún. iskolai ajánlólevelet és motivációs levelet is csatolni kell. Az ajánlólevél a jelentkező képességeit, a szakterületre való alkalmasságát, személyiségét, közösségi tevékenységeit mutatja be; ezt a diák korábbi vagy jelenlegi pedagógusaitól (osztályfőnök, iskolaigazgató vagy tanár, tutor, mentor stb.) várják. A motivációs levélben pedig indokolnia kell a választását, be kell mutatnia karrierelképzelését, korábbi munkatapasztalatait, közösségi, sport- vagy szabadidős tevékenységét.

Az élethossziglani tanulás keretében kiemelt figyelmet fordítanak az idősebb jelentkezők (mature students) esélyeinek javítására is. A 20-21 év feletti diákok továbbtanulásával egyes felsőoktatási intézmények kiemelten foglalkoznak. A követelmények intézményenként ugyan különböznek, de bizonyos esetekben a továbbtanuláshoz nem kérnek formális végzettséget. Ugyanakkor rugalmas tanulási programokat, juttatási lehetőségeket biztosítanak az idősebb hallgatóknak. (3. ábra)

2. táblázat. A The Times által összeállított nemzetközi felsőoktatási rangsorban szereplő legjobb brit intézmények és azok helyezései (Forrás: www.timeshighereducation.co.uk)

Felsőoktatási intézmények	2005	2006	2007
University of Cambridge	3.	2.	2.
University of Oxford	4.	3.	2.
Imperial College London	13.	9.	5.
University College London	28.	25.	9.
University of Edinburgh	30.	33.	23.
King's College London	73.	46.	24.
University of Manchester	35.	40.	30.
University of Bristol	49.	64.	37.
University of Warwick	77.	73.	57.
London School of Economics	11.	17.	59.

3. táblázat. Alapvető felvételi követelmények három felsőoktatási intézmény történelem szakos bachelor kurzusára (Forrás: www.ucas.com, www.cam.ac.uk, www.unistats.com)

University of Cambridge	
Átlag UCAS-pontok	520
Felvételi követelmények	<ul style="list-style-type: none"> • Angol, idegen nyelv, matematika/tudományos tárgyakból megszerzett végzettség (matriculation requirements) • Elfogadható végzettségek: <ul style="list-style-type: none"> • GCE AS 4 vagy 5 tantárgyból • GCE A szintű 3 tantárgyból. A vizsgaeredménnyel, a történelem kurzus esetében: <ul style="list-style-type: none"> • Előny GCE A szint történelem (vagy ezzel ekvivalens végzettség) • Előny bizonyos college-oknál: GCE A szint társadalomtudomány és tradicionális művészetek, valamint témájában kapcsolódó harmadik tantárgy esetében • Meghatározott vizsgaeredmények mellett: Scottish Highers and Advanced Highers; Advanced Diploma in the Welsh Baccalaureate; Irish Leaving Certificate; International Baccalaureate • Történelem kurzusra továbbá: <ul style="list-style-type: none"> • Kulcskézségek (Key skills) 2/3. szinten • Interjú, írásbeli felvételi (egyes college-oknál) • Azon idősebb hallgatók (mature studentek), akik Access to HE kurzusokon tanulnak, 60 kreditet kell teljesíteniük, amelyből 45 kreditet legalább 3. szinten (vagy ezzel ekvivalens)
University of Birmingham	
Átlag UCAS-pontok	400
Felvételi követelmények	<ul style="list-style-type: none"> • 17 éves kor • Általános felvételi követelményként következő végzettségek közül egy: <ul style="list-style-type: none"> • 3 tantárgyból GCE A szintű • International Baccalaureate • Diploma • The Welsh Baccalaureate Advanced Diploma • SQA Advanced Highers • Irish Leaving Certificate Higher Level • A következő végzettségeket is elfogadják: <ul style="list-style-type: none"> • BTEC National vagy Higher National Qualifications • Olvasás-szövegértés és számolási készségek: GCSE Angol és GCSE Matematika C vizsgaeredménnyel • Történelem kurzusra: <ul style="list-style-type: none"> • Történelem GCE A szintű • 3 tantárgyból GCE A szinten AAB vizsgaeredménnyel • Kulcskézségek (Key skills) 2. szinten • Ün. General Studies: elfogadhatóak • International Baccalaureate Diploma: 33-nál több pont tartalmazva a történelmet
Queen Mary, University of London	
Átlag UCAS-pontok	360
Felvételi követelmények	<ul style="list-style-type: none"> • Kifejezetten fontos az idősebb hallgatók (mature students) felvétele • A következő végzettségek közül egy: <ul style="list-style-type: none"> • VCE, AS és A2 szinten (vagy GCE A2) • Double VCE awards • A National BTEC Diploma or Certificate • MM for the National Certificate vagy MMP for the National Diploma • SCE Higher level and/or Advanced Higher • Irish Leaving Certificate • International, European és Welsh Baccalaureate • Történelem kurzusra: <ul style="list-style-type: none"> • GCE A Történelem B vizsgaeredménnyel • Access to HE: 40 kreditet legalább 3. szintű eredménnyel (vagy ezzel ekvivalens) • Kulcskézségek (Key skills): nem kötelező

A felvételi folyamata

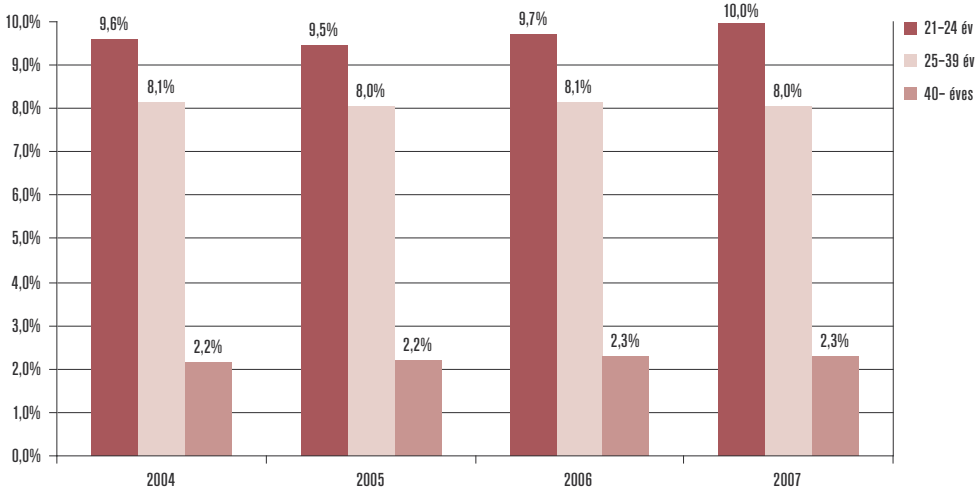
Attól függően, hogy milyen szakterületet választ a jelentkező, a jelentkezési folyamatnak két útja van: az ún. „A útvonal”, amelyen keresztül a szakterületek nagy részére lehet jelentkezni, illetve a „B útvonal”, amely csak az ipar- és képzőművészeti kurzusokra jelentkezés esetében kötelező.

Az említett jelentkezési útvonalak más-más algoritmusok alapján folynak. Az „A útvonal” esetén a jelentkezési időszak a felsőfokú tanulmányok előtt egy évvel kezdődik. A jelentkezési időszak indulása szeptember eleje, már ekkor el kell kezdeni tájékozódni, illetve tanácsadói segítséget kérni a UCAS munkatársaitól. Egyes képzések, illetve felsőoktatási intézmények esetében a jelentkezési határidő október közepe (pl. Oxford, illetve a Cambridge Egyetemre, valamint az orvosi képzésekre), a legtöbb esetben pedig január közepe. Ezután a UCAS elküldi a jelentkezéseket a választott felsőoktatási intézményeknek. A „B útvonalas” jelentkezéseket márciusig kell leadni, és a felvételiző összesen három felsőoktatási kurzust választhat. Ha a jelentkező az A vagy B útvonalhoz tartozó kurzusokat is választ, akkor összesen öt választási lehetősége lehet, ugyanakkor maximum három B útvonalas kurzust jelölhet meg.¹³ A jelentkezők csak négy kurzusra jelentkezhetnek az orvosi/gyógyszerészeti/állatorvosi/állatorvosi kutató szakterületeken, a művészet és design szakterületeken, ugyanakkor egy kurzusra lehet jelentkezni a Cambridge vagy az Oxford Egyetemen.

A jelentkezési határidő lejártá után a jelentkezéseket a UCAS elküldi a megfelelő felsőoktatási intézményeknek, ahol a vizsgaeredmények, a UCAS Tariff (a különböző képzettségek megfelelő pontrendszerbe átszámítása), illetve bizonyos esetekben a felvételi teszt alapján döntenek. Az első döntés azonban még csak ideiglenes, előrejelzésen alapul. A végső döntést augusztusban hozzák meg, amikor a jelentkezők kézhez kapják a felső-középfokú záróvizsgálataik eredményeit. Azok a jelentkezők, akiket nem vettek fel vagy későn jelentkeztek, ilyenkor újra jelentkezhetnek azokra a kurzusokra, ahol vannak még betöltetlen férőhelyek. A jelentkező felvételéről szóló döntést a felsőoktatási intézmény jelzi a UCAS felé, aki ezt közvetíti a jelentkezőnek, és a döntésnek megfelelően

3. ábra. A felsőoktatási intézménybe bejutott 21 év feletti hallgatók aránya, 2004–2007

(Forrás: <http://search.ucas.co.uk/fandfoo/index.html>)

(13) <http://www.ucas.com/students/startapplication/apply/applychoices/>

segít neki a további lépésekben. Ha nem sikerül a felvételi, akkor az egyik legfontosabb szolgáltatásként a jelentkezőnek lehetősége van arra, hogy a UCAS munkatársaival közösen felkutassa a különböző, újabb esélyt adó továbbtanulási lehetőségeket.

Az elmúlt évek változásainak köszönhetően – amelynek része volt a felsőoktatási felvételi rendszer újrarendelése is – az angol felsőoktatásnak sikerült az élethossziglani tanulás céljainak megfelelően a továbbtanulók számának „puszta” növekedése mellett megfelelő és hatékony eszközökkel támogatni a nem hagyományos hallgatói rétegek bevonását.

A felsőoktatásba való bejutás Írországban

Az ír állami felsőoktatási rendszert három intézménytípus alkotja: az egyetemek (universities, 7), a technológiai intézetek (institutes of technology, 16) és a tanárképző főiskolák (colleges of education, 8). A technológia név csalóka lehet, a műszakin kívül a gazdasági, természettudományi, nyelvészeti és zenei képzéseket nyújtó intézményeket is ide kell érteni. A tanárképző főiskolák pedig nemcsak „normál” általános iskolai tanárokat képeznek, de ezek készítik fel az alap- és középfokú intézményekben a vallás, illetve az úgynevezett házvezetés/háztartástan (home economics) tárgyat oktató szándékozókat is.

Az állami intézmények autonómok, de működésüket az állam finanszírozza. Írországban az állami felsőoktatás tandíjmentes, de bizonyos összegű beiratkozási díjat kell fizetniük a hallgatóknak. Az utóbbi időben magánszolgáltatók is megjelentek a felsőoktatási szektorban, Írországban is egyre több magánintézmény nyitja meg kapuit. A magánintézményekben a tanulmányok költségeit természetesen a hallgató fedezi.

Ami a diákok számát illeti, természetesen Írországban is végbement egyfajta létszámrobbanás: az ír felsőoktatás 1965-ben alig 18 ezer, 2000-ben már több mint 115 ezer, 2006-ban pedig már közel 137 ezer hallgatót tudhatott magáénak.

Az ír felsőoktatásba – a magyarhoz hasonlóan – egy központi felvételi rendszeren keresztül lehet bekerülni. A Központi Felvételi Irodát (Central Application Office, CAO) 1976-ban hozták létre a felsőoktatási intézmények, hogy a felvételi eljárást központilag lebonyolítsa.

A tízszintű nemzeti képesítési keretrendszer (NQF) 6–7–8. fokán található végzettséget nyújtó (undergraduate) képzésekre valamennyi jelentkezőt a CAO fogadja be, azaz ez a szervezet koordinálja – a diákok által megjelölt sorrend alapján – a helyek feltöltését. A keretrendszer 6. szintjét a kétéves, rövid ciklusú képzések jelentik, a 7. szinten lévő kurzusok általában három, a 8. szinten lévők pedig négy-öt évesek (ez utóbbiak közé tartozik egyebek mellett az orvos-, fogorvos-, gyógyszerész- és jogászképzés). A levelező képzések, a nagyon rövid ciklusú képzések és a 9–10. szint képzései (mester- és doktori képzés) nem részei a rendszernek, azokra közvetlenül az intézményeknél lehet jelentkezni.

A központi rendszerben összesen 45 intézmény van. A jelentkezők mintegy 11 ezer kurzus közül választhatnak, ebben benne van a magánintézmények képzési kínálata is. A jelentkező a lapon húsz képzést jelölhet meg, tízet a 6–7., tízet pedig a 8. szintről. Intézményt és képzést együttesen, egy sorban kell megadni, csakúgy, mint Magyarországon. A jelentkezés díja február elsejéig 45 (e-jelentkezés esetén 35) euró, a május elsejéig jelentkezők ennek a dupláját fizetik.

A felvételi pontszámot az érettségi eredménye alapján számolják. Öt tárgy a minimum, de nagyon sok diák érettségi-zik hat vagy hét tárgyból, mivel a felvételi pontokat a legjobb hat érettségi tárgy eredményéből számolják, 600 pontos rendszerben. Csak az ír kötelező érettségi tárgy, de a felsőoktatási intézmények felvételi politikája miatt az angol és a

IRODALOM

A brit kormány politikája a kutatás-fejlesztés és innováció támogatására a felsőoktatási intézményrendszer reformján keresztül. A letöltés helye: http://www.nkth.gov.hu/letolt/k+f/tet_o3o9o4/London.pdf

Connecting Students to Higher Education. Annual report 2005/2006. A letöltés helye: www.ucas.com

Fair Admissions to Higher Education: Recommendations for Good Practice. 2004.

A letöltés helye: www.admissions-review.org.uk

Hrubos Ildikó (1999): *A felsőoktatás dilemmái a tömegessé válás korszakában.* Budapest, Oktatókutató Intézet

Imre Anna (1995): Reform – vizsgarendszerrel. *Educatio*, 1995 ősze. 454–468.

OECD Thematic Review of Tertiary Education. Country Background Report for England. OECD, 2007. A letöltés helye: www.oecd.org

matematika – ha jogilag nem is, de – gyakorlatilag kötelezőnek mondható. A felsőoktatási intézmények határozzák meg ugyanis, hogy mely szakra mely tárgyakból várnak kötelezően érettségit, s az angol és a matematika mindenhol a követelmények közt van. Az érettségi szintjét szintén az intézmények határozzák meg: a vizsgának ugyanis van emelt, normál és alapszintű változata, utóbbi azonban általában nem ér pontot a felvételinél. A magasabb szint természetesen több pontot hoz a konyhára a felsőoktatási felvételikor; a legmagasabb szinten tett vizsgából a legjobb eredmény jelenti a 100 pontot, normál szinten pedig a legjobb teljesítmény 60 pontot ér. Az intézmények a magasabb szinten tett vizsgát többletpontokkal jutalmazhatják. Az NQF 8. szintjén lévő képzéseken nagyon magas, az orvosoknál például általában 570–590 pontos a felvételi ponthatár. Meglepő lehet, de a magánintézmények fizetős képzéseire Írországban is alacsonyabb pontszámmal lehet bekerülni, mint az államiakra.

A sikeres vagy sikertelen felvételit jelentő vonalhúzás egy bonyolult algoritmus alapján történik: a diák az általa megadott sorrend alapján az első olyan kosárba esik bele, ahol pontszáma meghaladta a képzési keretszám figyelembevételével megállapított ponthatárt. Ez után záros határidővel jeleznie kell, hogy elfogadja-e azt a helyet, ahova bekerült. Ha a diák nem fogadja el a döntést vagy nem jelez időben vissza, helyére a listán következő ugrik. Így megy ez mindaddig, amíg a rendelkezésre álló intézményi keretszámok fel nem töltődnek, vagy a lista ki nem merül.

A CAO egy független fellebbviteli bizottságot is működtet, mely a felvételizők panaszait vizsgálja ki, ha a CAO-ban nem orvosolták problémájukat.

A fent vázolt felvételi rendszer 2009-ben változni fog. Új elem, hogy aki 480 pontot elér az érettségi eredményeivel, egy új, speciális vizsgát (scientific attitude test) tehet, melynek eredménye harmadrészt beszámíthat a felvételi összeredménybe (az eredmény kétharmad részét továbbra is az érettségi eredményekből számítják). E vizsga várhatóan 100-120 eurós költségének fedezéséhez a diákoknak (illetve szüleiknek) kell majd állniuk.

Végül megemlítek még egy érdekességet a felvételi rendszer vonatkozásában: Írországban – a life long learning és az esélyegyenlőség jegyében – az érettségivel nem rendelkező 23 év felettieknek (mature students) lehetőségük van bekerülni a felsőoktatásba, még külön kvótájuk is van az intézményekben. Érettségijük nem lévén, rájuk külön felvételi szabályok vonatkoznak. A nővér és a szülésznő szak kivételével (e két szakra a felvételi eljárást a CAO bonyolítja le) az intézménynél kell jelentkezniük, de előzetesen a nővérnek készülőknek is konzultálniuk kell az áhított intézmény felvételi irodájával.

(A szerző, Csekei László információit, tapasztalatait egy írországi szakértői tanulmányúton szerezte, melyhez a támogatást az Európai Unió Egész életen át tartó tanulás programjának keretében kapta.)

Strategic Plan 2006–2011. Higher Education Funding Council For England.

A letöltés helye: www.hefce.ac.uk/pubs/hefce/2006/06_133.

Szalai-Szűcs Ildikó (2003): A világ tudománya magyar diplomaták szemével. Reformtervek a brit felsőoktatásban. *Magyar Tudomány*, 2003/6. szám.

A letöltés helye: http://www.epa.oszk.hu/00700/00775/00055/2003_06_17.html

The Future of Higher Education. Department for Education and Skills. 2003.

A letöltés helye: www.dfes.co.uk

Widening Participation in Higher Education. Department for Education and Skills. 2003. A letöltés helye: www.dfes.co.uk

HASZNOS LINKEK

Department for Innovation, Universities and Skills (innovációért, a felsőoktatásért és a szakképzésért felelős tárca): www.dius.gov.uk

Universities and Colleges Admissions Service (a felsőoktatási intézmények felvételi szolgálata): www.ucas.com

UK Postgraduate Application and Statistical Service (a posztgraduális jelentkezési és statisztikai szolgálat): www.ukpass.ac.uk

Action on access program: www.actiononaccess.org

Higher Education Funding Council for England (Angliai Felsőoktatási Finanszírozási Tanács): www.hefce.ac.uk

Supporting Professionalism in Admissions (a felvételi professzionalizálódásának támogatása) program: www.spa.ac.uk

National Bureau for Students for Disabilities (Nemzeti Iroda a Fogyatékos Hallgatókért): www.skill.org.uk

Education in Ireland (ír oktatási honlap): www.educationireland.ie

Departement of Education and Science (az ír oktatási és kutatási tárca): www.education.ie

Ireland's National Learners' Database (ír nemzeti képzési adatbázis): www.qualifax.ie

Central Application Office (ír központi felvételi iroda): www.cao.ie